

4^η συνάντηση: Ποια είναι η κατάρα;

Τρίτη 23/2/10, ώρα 11 π.μ. serenity house.

Ηλικίες 49 και 4 χρονών.

Λέξεις: family, unnoticed, male.

Οι λέξεις μου αυτή τη φορά είναι τόσο απλές, τόσο γνωστές, τόσο συνηθισμένες, που ξεχνώ το σημειωματάριό μου. Για πρώτη φορά μου φαίνεται να έχουν κάποια σχέση μεταξύ τους. Μέχρι τώρα οι λέξεις μου φαίνονταν τελείως άσχετες. Τι σχέση μπορεί να έχουν οι λέξεις: absorptive – soft – watch, stroke – open – capture, jam – remember – detect; Εκ πρώτης όψεως καμία. Το τι βγήκε όμως ήταν εντυπωσιακό. Τώρα, με λέξεις τόσο συνηθισμένες, τι θα έβγαίνε; Οπωσδήποτε, κάτι που θα είχε σχέση με την οικογένειά μου. Με κάτι τόσο οικείο. Και όμως μου είχε προκαλέσει για δυο μέρες θλίψη.

Προέρχομαι από μια οικογένεια αντιφατική. Μια οικογένεια, όπου και η αγάπη υπήρχε και η ηρεμία και η ένταση και η φτώχεια και ο πλούτος της καρδιάς, όπου δεν υπήρχε μίζερια και τη φτώχεια μας τη βιώναμε σαν πλούτο σε σχέση με τη μίζερη αφθονία των άλλων. Αλλά, νομίζω ότι εκείνο που μας έδινε πιο πολύ την αίσθηση της αφθονίας, ήταν η απλοχεριά και η απλοχωριά της καρδιάς του πατέρα μου. Δε φοβόταν να προσφέρει με αφθονία. Κυρίως με αφθονία καρδιάς.

Η αγάπη του ήταν εκείνη που νοστίμιζε τα πάντα και που έκαμνε, ώστε να μην έχει σημασία που δεν είχαμε. Δεν είχαμε γάλα, για παράδειγμα, γιατί έπρεπε να το αγοράσουμε. Είχαμε όμως τσάι του βουνού, που το βράζαμε το πρωί και μοσχοβολούσε το σπίτι. Δεν είχαμε τυρί. Είχαμε όμως λουκάνικα, που τα έφτιαχνε ο ίδιος με πολλή φροντίδα, και που επίσης μοσχοβολούσαν μπαχαρικά, αλλά και... σκόρδο.

Όπως και να 'χει, όσο περνούν τα χρόνια, τόσο νιώθω την αγάπη και τη γαλαντομία του πατέρα μου, που του την επέτρεπε η καλή διαχείριση των χρημάτων, όταν τα έβγαζε, έτσι ώστε να έχουμε κατά το δυνατό «τα πάντα», δηλαδή μια ισορροπημένη διατροφή, χωρίς ελλείψεις¹.

Τον είδα να κλαίει μια δύσκολη χρονιά, που ο χειμώνας είχε ενσκήψει νωρίς και δριμύς, και δεν μπορούσε να βγει να δουλέψει στο ύπαιθρο, όπου ήταν το «μαγαζάκι του», επειδή δεν είχε να μας αγοράσει κρέας για την Κυριακή και άνοιξε μια κονσέρβα πόλιμπιφ και την έριξε στα φασόλια, που είχε μαγειρέψει η γιαγιά. Αλλά ήταν μια και μοναδική φορά στα τόσα χρόνια που έζησα κοντά του. Ποτέ άλλοτε Κυριακή δε μας έλειψε το κρέας και μεσοβδόμαδα το ψάρι. Τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά ολοβδόμαδα στην εποχή τους και αποξηραμένα το χειμώνα.

Αφού λοιπόν μου γεννούσε τόση νοσταλγία η θύμηση της οικογένειάς μου, γιατί ένιωθα και τόση θλίψη;

Και τώρα, χρειάστηκα τρεις μέρες να μπορέσω να καθίσω στο κομπιούτερ και να γράψω για κείνη τη συνάντηση. Βέβαια, γράφοντας, κατάλαβα ότι τη νοσταλγία μου την προξενούσε η θύμηση του πατέρα μου και όχι όλης της οικογένειας, γιατί τα άλλα μέλη... καλά θα μιλήσουμε κάποια ώρα και γι' αυτά.

¹ Γράφω σχετικά μ' αυτό αρκετά αναλυτικά στη δεύτερη έκδοση του βιβλίου μου «Καθώς μου φεύγει».

Έτσι λοιπόν δυσκολεύομαι να γράψω για κείνη τη συνάντηση. Ούτε έχω σημειώσεις². Η μάλλον έχω τις λιγότερες. Γιατί, ενώ οι λέξεις μου ήταν γνωστές, σαν καλό παιδί, άκουσα τη συμβουλή της «συμβούλου» μου και τις έψαξα στο λεξικό. Οι λέξεις δεν είχαν δεύτερη σημασία. Το family ήταν η οικογένεια, το unnoticed ήταν ο απαρατήρητος και το male ήταν το αρσενικό. Άρα καμιά αποκάλυψη. Τώρα να δούμε τι θα έβγαζε η συνάντηση.

Παίρνω λοιπόν τη θέση μου και αρχίζουμε.

- Ποιες είναι οι λέξεις σου;
- Family, unnoticed, male.
- Τι σημαίνει για σένα family;
- Όταν μου έδωσες τη λέξη, το πρώτο πράγμα που μου ήρθε στο μυαλό ήταν family nest. Οικογενειακή φωλιά. Αυτό είναι για μένα η οικογένεια. Μια μεγάλη αγκαλιά (και ανοίγω τα χέρια, σαν για να αγκαλιάσω ένα παχύ κορμό ενός αιωνόβιου δέντρου). Όχι τόσο φωλιά για μικρά, αδύναμα πουλάκια, όσο αυτή η μεγάλη αγκαλιά, που τους χωράει όλους μέσα. (Γελώ μισοαμήχανα, μισοενοχλημένα) εκτός από την Ιωάννα. Αυτή θα ήθελα να ήταν απ' έξω...
- Πώς αυτή η έννοια χρησιμοποιείται, για να προκαλέσει άγχος στη ζωή σου;
- Ε... θέλω (λέω μάλλον με καμάρι) να έχω την οικογένεια ενωμένη! Να τους έχω όλους γύρω μου αγαπημένους. Έχω δύο κόρες, δύο γαμπρούς, τρία εγγόνια, ένα από τη μια κόρη και δύο από την άλλη – τρίτωσα ως γιαγιά – και μία αδελφή, που κάνει για όλους αυτούς μαζί. Υποφέρει από μανιοκατάθλιψη, ζει σε γηροκομείο, δεν είναι ανεξάρτητη, με την έννοια ότι δεν οδηγεί, δεν έχει αυτοκίνητο, δεν έχει πολλές φίλες και είναι ολότελα εξαρτημένη από μένα. Πριν γεννηθεί ο τρίτος μου εγγονός, έλεγα «έχω να φροντίσω πέντε. Λογαριάζω το κάθε ζευγάρι ως ένα. Δύο τα ζευγάρια, δύο τα εγγόνια και μια η Ιωάννα...» και μου απαντούσαν οι φίλες μου «ναι, αλλά η Ιωάννα κάμνει για πέντε.» Πράγματι, σε ορισμένα θέματα, δεν έχει φύγει από την παιδική ηλικία, κάμνει σαν παιδί. Και είναι εξήντα πέντε χρονών. Τώρα έχει γεννηθεί και ο τρίτος εγγονός... και τρέχα να προλάβεις. Όταν η Κατερίνα μου ανακοίνωσε ότι ήταν έγκυος στο δεύτερο παιδί της, εγώ αγχώθηκα, γιατί είχε δεκαπέντε μέρες που είχε δώσει παραίτηση από τη δουλειά της πως θα έκαμνε δική της δουλειά. Αλλά το τι κάμνει είναι χειροποίητα αγαλματάκια της Αφροδίτης και όχι μόνο. Αυτό όμως απαιτεί πάμπολλες ώρες δουλειάς, αν θέλεις να έχεις ένα μεροκάματο. Με δυο παιδιά όμως, ένα βρέφος και ένα μόλις δύο χρονών και δύο μηνών, τι χρόνο να έχεις; Από την άλλη δεν είχαν δικό τους σπίτι, έμεναν σε ένα δωάρι πολύ στενοκοπημένο για ένα ζευγάρι με δύο παιδιά. Το είχε νοικιάσει η Κατερίνα, όταν ήταν μόνη της. Ύστερα ήρθε ο φίλος της... τα ντουλάπια ήταν μικρά, μόλις που τους χωρούσαν. Ο φίλος της έγινε άντρας της και μετά ήρθε και το παιδί. Ως εδώ τα βόλεψαν. Τώρα όμως θα ερχόταν άλλο ένα παιδί. Έπρεπε να φύγουν και η ίδια είχε χάσει τη δουλειά της. Ο άντρας της είναι ένας μάλλον χαμηλά αμειβόμενος υπάλληλος. Ευτυχώς κυβερνητικός και τουλάχιστον δεν κινδυνεύει να τη χάσει κι εκείνος, αλλά συχνά της το χτυπούσε ότι έχασε σίγουρο μισθό τόσων ευρώ το μήνα... Αφού έλεγα «η Κατερίνα γκαστρώθηκε κι εγώ αγχώθηκα».
- Τι μηνύματα σου δίνει σε σχέση με το τι πραγματικά θέλεις;

² Ευτυχώς, είχε κρατήσει η Βερόνικα κάποιες.

- Κοίταξε... θέλω (το είπα με έμφαση) να κρατήσω δεμένη την οικογένεια. Θέλω (και πάλι τονισμένο) να τους έχω όλους μαζί. Να τους βοηθώ όσο μπορώ, να τους εξυπηρετώ, να τους φροντίζω. Κυρίως θέλω οι κόρες μου να μείνουν ενωμένες. Διότι μπορεί να είναι εκ διαμέτρου αντίθετοι χαρακτήρες, όμως αγαπούν η μια την άλλη. Και χαίρομαι γι' αυτό, γιατί έτσι τις μεγάλωσα. Όταν μάλωναν σαν παιδιά που ήταν, τους έλεγα να μονιάσουν, να είναι αγαπημένες, γιατί δεν έχουν άλλο κανένα, έχουν μόνο η μια την άλλη. «Εμείς θα φύγουμε», τους έλεγα, εννοώντας βέβαια ότι αργά ή γρήγορα εμείς θα πεθάνουμε. «Άμα φύγουμε εμείς, εσείς θα έχετε η μια την άλλη.» Και ακόμα το εννοώ. Ίσως γιατί εγώ δεν το είχα αυτό από την αδελφή μου. Για μένα η αδελφή μου ήταν μόνο ένα βάρος και μια ενόχληση. Από δεκαεννιά χρονών την κουβαλώ στην πλάτη. Κυριολεκτικά... έτσι νιώθω. Κάποτε μάλιστα, στις περιόδους της κρίσης, ένιωθα ότι είχα δεμένη στο λαιμό μια μεγάλη πέτρα, που με βούλιαζε στον πάτο της θάλασσας...
- Πώς η οικογένεια σχετίζεται με σένα, όταν ήσουν σαράντα εννέα χρονών;
- Σαράντα εννέα; Δε νομίζω ότι έχω κάτι να πω για τα σαράντα εννέα μου. Όμως... στα πενήντα μου χρόνια, ήθελα να αφυπηρετήσω. Είπα «θα το κάνω δώρο του εαυτού μου για τα πενήντα μου χρόνια!» Μισός αιώνας ζωής, σχεδόν μισός αιώνας δουλειάς και προσφοράς. (Είχα αρχίσει να δουλεύω από τα πέντε μου. Με έπαιρνε η μάνα μου μαζί της στο βελόνιασμα του καπνού³ και περνούσα μια βελόνα. Μια βελόνα μια δραχμή! Ήταν το μεροκάματο και το χαρτζιλίκι μου. Στο δημοτικό πήγαινα Σάββατα και Γιορτές σε κομμωτήριο και πάλι εξασφάλιζα ένα χαρτζιλίκι. Στο Λύκειο εργαζόμουν τα απογεύματα του Σαββάτου σε ένα καθαριστήριο, ως φοιτήτρια έκανα πολλές δουλειές και μέχρι τώρα δεν υπήρξε περίοδος της ζωής μου που να μη δουλεύω.) Το είπα στα παιδιά μου. Ήξεραν ότι ήθελα να γράψω. Είχα ήδη γράψει κάποια βιβλία, είχα πάρει κι ένα βραβείο, πίστευαν σε μένα και ήξεραν ότι για μένα ήταν ζωτικής σημασίας. Σπούδαζαν τότε στην Αθήνα. Τα γενέθλιά μου ήταν Παρασκευή εκείνη τη χρονιά. Από την προηγούμενη λοιπόν η μικρή μου κόρη, η Φαίδρα, με πήρε, για να με ρωτήσει αν έδωσα την αίτηση αφυπηρέτησης στο Υπουργείο. «Όχι, αύριο.» Την άλλη μέρα... «Την έδωσες, μάμα;» «Όχι, είπα να το σκεφτώ μέχρι τη Δευτέρα.» Τη Δευτέρα... «την έδωσες, μάμα;» «Όχι, Φαίδρα μου. Δε γίνεται να σταματήσω από τη δουλειά. Έχω τέσσερα δάνεια. Πρέπει να ξοφλήσω τουλάχιστον τα δύο, να μείνουν τα άλλα δύο, που θα τα ξοφλήσω με το εφάπαξ, ώστε να μπορώ να ζω άνετα με τη σύνταξή μου.» Δεν της είπα βέβαια, ότι, εκτός από τα δάνεια είχα και τις σπουδές τους. Τα έξοδα τού πήγαινε έλα στην Αθήνα και των διακοπών τους, γιατί σ' αυτές δε συμμετείχε ο «συγχωρεμένος μου»⁴. Δεν έχει νόημα να προκαλέσω ενοχές για κάτι, που είναι υποχρέωσή μου, αλλά και χαρά μου. Χαίρομαι, που είμαι σε θέση να τις σπουδάσω και, παρά τα στριμωγμένα μου οικονομικά, έχω πει στην Κατερίνα, όταν δήλωσε ότι ήθελε να συνεχίσει σπουδές στην Ιταλία, ότι ήμουν ικανή να παραδίδω μαθήματα, για να τη βοηθήσω. Έτσι η επιθυμία μου να σταματήσω από τη δουλειά, για να

³ Μιλώ αναλυτικά γι' αυτό στο βιβλίο μου «Καθώς μου φεύγεις».

⁴ Τον αποκαλώ έτσι – και ας με συγχωρούν τα παιδιά μου – και δε μου 'ρχεται αλλιώς. Με την έννοια, ας τον συγχωρήσει ο Θεός, γιατί εγώ δεν μπορώ. Αισθάνομαι ότι μου φέρθηκε όσο δεν έπρεπε – και σίγουρα δεν άξιζα – αισχρά, ποταπά, άνανδρα. Μπορεί να τον αδικώ, αλλά, παρά τις προσπάθειές μου, λίγες φορές κατορθώνω να αλλάξω τα συναισθήματά μου. Συγχωρεμένος να 'ναι, λοιπόν, κι εκείνος κι εγώ, γιατί και εγώ έχω το μερτικό μου.

ασχοληθώ επιτέλους μ' αυτό που ένιωθα ότι ήταν προορισμός ζωής, θα έπαιρνε αναβολή τουλάχιστον για άλλα πέντε χρόνια.

- Ποιο ήταν το αίσθημα ή τα αισθήματα, που σχετίζονται με αυτή την εμπειρία;
- Ε, καταλαβαίνεις... πίκρα. Για μια φορά ακόμη, έπρεπε να παραιτηθώ από κάτι δικό μου. Αλλά πολύ δικό μου. Ήταν ανάγκη ζωής⁵. Και λίγη απογοήτευση. Ελαφριά όμως. Γιατί προείχαν τα παιδιά μου.
- Τι είναι αυτό που γνωρίζεις σήμερα, αλλά δεν το ήξερες τότε, που θα σε βοηθούσε να κάνεις μεγάλη πρόοδο στο πώς θα αντιδρούσες και πώς θα ανταποκρινόσουν σε αυτή την εμπειρία;
- Α, μπα! Δε νομίζω ότι γνωρίζω κάτι περισσότερο, γιατί τότε ήταν τέτοια τα δεδομένα... Τα μέτρησα, τα υπολόγισα, πήρα μολύβι και χαρτί... Άλλωστε... δεν ήθελα οι κόρες μου να αντιμετωπίσουν τις ίδιες δυσκολίες που είχα εγώ με τις διάφορες δουλειές⁶... Εμένα οι συνθήκες μου ήταν άλλες. Αφού τώρα μπορούσα να τις βοηθήσω, να τις άφηνα αβοήθητες;
- Τι σημαίνει για σένα
- Μια στιγμή... θα μπορούσα... θα έλεγε κανείς! Θα μπορούσα να ζητήσω περισσότερα από τον πρώην σύζυγό μου, αλλά, όταν έκοβε το (μισό) μηνιαίο που έδινε στη διάρκεια της σπουδαστικής χρονιάς τις διακοπές και δεν αναγνώριζε ότι τότε τα έξοδα ήταν πιο πολλά, γιατί έτρεχαν τα ενοίκια στην Αθήνα... τι μπορούσα να πω ή να κάνω; (Δε λέω στη Βερόνικα ότι, για να πληρώσει διατροφή χρειάστηκε να πάω ξανά και ξανά στο δικαστήριο, γιατί είχαμε διαρκείς αναβολές. Έλειπε πάντα σε ταξίδι. Πήγαινε μέχρι και τρία μεγάλα ταξίδια το χρόνο, αλλά δεν είχε να δώσει εκατό λίρες για όλο το καλοκαίρι στις κόρες του. Γιατί, αν πω αυτό, τότε θα πρέπει να πω κι άλλα. Αλλά δε θέλω. Με πονάνε. Δε θέλω να τα πω. Δε θέλω ούτε να τα σκέφτομαι.)
- Τι σημαίνει για σένα unnoticed;
- Τι σημαίνει για μένα... Η λέξη σημαίνει απαρατήρητος. Τώρα... τι σημαίνει για μένα... αυτό που λέει η λέξη.. Απαρατήρητη. Αθέατη. Μη αξιοσημείωτη. Μέσα στην οικογένεια περνούσα απαρατήρητη.
Η οικογένειά μας αποτελούνταν από τη γιαγιά, που ήταν η κορυφή, η ιδιοκτήτρια του σπιτιού, η μητέρα του πατέρα μου, ο οποίος αξίωνε από μας σεβασμό στο πρόσωπό της. Ήταν μια κυριαρχική μορφή σ' ένα πατριαρχικό σύστημα. Ο πατέρας μου ήταν ο συνεκτικός και συνδετικός κρίκος ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, γιατί όλοι νιώθαμε ότι ήμασταν σε αναφορά ως προς εκείνον. Δίκαιος, ισορροπιστής, τρυφερός με όλους, ερχόταν στο σπίτι το βράδυ από τη δουλειά, μας χαϊδεύε όλους με τη σειρά, λέγοντάς μας «Γιώργο μου, λεβέντη μου!» «Γιαννούλα⁷ μου, καρδούλα μου» «Τασί⁸ μου, ψυχή μου» Εγώ ήμουν το Τασί. Ουδέτερο. Δεν είχα φύλο, όταν ήμουν μικρή! Ένα αλάτι ήμουνα. Αλλά και μεγάλη... πολλές φορές νόμιζα ότι ήμουν

⁵ Στο βιβλίο μου «Για το ψυχιατρικό κατεστημένο» περιγράφω πώς νιώθω πριν αρχίσω να γράφω, πώς νιώθω κατά τη διάρκεια και πώς αυτό εκτονώνεται και καταλήγει σε ηρεμία στο τέλος.

⁶ Δε θέλω να κάνω καμιά αναφορά στο τι έζησα με τις διάφορες δουλειές. Πονάει πολύ. Αλλά πιο πολύ πονάει που έχασα την εκδρομή στην Αγγλία, που εγώ είχα γίνει αιτία να γίνει και την επωφεληθήκαν οι συμφοιτητές μου. Μια εκδρομή δωρεάν προσφορά από τα Πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ, τα οποία επισκέφθηκαν κιόλας, αλλά που έπρεπε ο κάθε φοιτητής να πληρώσει το εισιτήριό του. Κι εγώ δεν είχα...

⁷ Χαϊδευτικό του ονόματος Ιωάννα – Γιάννα – Γιαννούλα.

⁸ Από το Ανασ-τασί-α.

απαρατήρητη. Σε συντροφιάς, σε κοκτέιλ... τόσο, που πολλές φορές δε χαιρετούσα κάποια πρόσωπα... περίμενα να με χαιρετήσουν... γιατί αλλιώς... ένιωθα... ότι μπορεί να μη με είχαν δει. Αλλά αυτό δεν ήταν πάντοτε αλήθεια. Μπορεί κι εκείνοι να περίμεναν από μένα να τους χαιρετίσω πρώτη. Δεν μπορούσα όμως να το κάνω... και πολλές φορές σκέφτηκα ότι μπορεί να με παρεξηγούσαν γι' αυτό. (Μικρή παύση) αλλά παρ' όλα αυτά κάτι με αναχαίτιζε.

Θυμάμαι τώρα, πώς μια φορά, που είχα αρρωστήσει, νομίζω θα 'μωνα γύρω στα δέκα... με είχαν παρατήσει πεταμένη στο κρεβάτι για εννιά μέρες. Έλεγαν «κοιμήσου, ησύχασε. Άμα κοιμηθείς, θα γιάνεις». Ερχόντουσαν κάθε τόσο, άνοιγαν την πόρτα, έβλεπαν, κάποτε έλεγχαν τον πυρετό μου με το χέρι και μετά έφευγαν. Στις εννιά μέρες πια, αφού είδαν ότι ο πυρετός δεν υποχωρούσε κι εγώ δεν είχα καμιά βελτίωση, εδέησαν να φέρουν γιατρό. Το κεφάλι μου κόντευε να σπάσει από τους οξείς πόνους κι εγώ ήμουν ανίκανη να αντιδράσω με οποιοδήποτε τρόπο. Ο γιατρός με εξέτασε – στήθος, λαιμό, τα γνωστά – και τέλος την κοιλιά μου. Η κοιλιά μου ήταν πέτρα! «Πόσες μέρες έχεις να ενεργηθείς;», με ρώτησε. Νομίζω ότι είχα εφτά, αλλά του είπα «από τότε που είμαι άρρωστη», ίσως γιατί τις δυο πρώτες μέρες δεν ήμουν τόσο άρρωστη και μπορούσα να σηκωθώ. Ο γιατρός εξανέστη. «Εννιά μέρες είναι άρρωστο το παιδί, εννιά μέρες δεν έχει ενεργηθεί και δεν κάνετε τίποτα! Θα το πεθάνετε το παιδί! Τι περιμένετε, πρώτα να πεθάνει και μετά να φέρετε γιατρό;» Δε θυμάμαι τη συνέχεια, αλλά νομίζω ότι με ξεσήκωσε και με πήγε στο νοσοκομείο.

Θυμάμαι επίσης... δε θυμάμαι ποια χρονολογία ήτανε... που πήρα μέρος σε μια εβδομάδα δραματοθεραπείας στο Πήλιο⁹, στο χωριό Ανήλιο, στο «σπίτι των Κενταύρων». Ήτανε μια συγκλονιστική εμπειρία. Υπήρχαν γυναίκες διαφόρων ηλικιών και διαφόρων επαγγελμαμάτων, μορφωτικών επιπέδων κ.λπ. και λίγοι άντρες. Την τελευταία ημέρα λοιπόν ο δραματοθεραπευτής¹⁰ μας μάς είπε ότι θα μαζευόμαστε το βράδυ στο χώρο, όπου γινόντουσαν οι διάφορες αναπαραστάσεις, για να αποχαιρετιστούμε.

Πράγματι το βράδυ, πήγαμε με απόλυτη ησυχία και τάξη και σεβασμό, με ευλάβεια θα έλεγα, χωρίς να μιλούμε και βγάζοντας τα παπούτσια μας ο καθένας, αρχίσαμε να παίρνουμε θέσεις σε κύκλο μέσα στο χώρο. Είχε ανάψει κεράκια ολόγυρα και μέσα στην ησυχία της φύσης η ατμόσφαιρα ήταν κατανυκτική. Ήταν ένα ωραίο καλοκαιρινό βράδυ με ξαστεριά και δίπλα υπήρχε ένα μικρό δάσος με πανύψηλα και πυκνά δέντρα. Μπήκα λοιπόν με τη σειρά μου και πήγα να καθίσω σε μια γωνιά. Η διπλανή κοπέλα με απόθησε λέγοντάς μου «αυτή η θέση είναι δική μου».

Στην αρχή αποτραβήχτηκα. Αλλά μετά άρχισα να αναρωτιέμαι «από πού κι ως πού είναι «δική σου»; Μας είπε να καθίσουμε όπου θέλουμε. Άλλωστε εσύ

⁹ Το Πήλιο είναι ένα από τα πιο ωραία μέρη της Ελλάδας. Συνδυάζει βουνό και θάλασσα. Υπέροχα ορεινά χωριά, με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική, θαυμάσιες πλατείες κάτω από αιωνόβια πλατάνια και χαρούμενα παραλιακά με πεντακάθαρη, γαλάζια θάλασσα. Είναι το βουνό των Κενταύρων, κατά τη μυθολογία. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Χείρων, που υπήρξε δάσκαλος του Αχιλλέα, του Ηρακλή, του Ασκληπιού κ.λπ.

¹⁰ Θα ήθελα να σημειώσω πως ήταν ένας εξαιρετικά ικανός δραματοθεραπευτής, που χειριζότανε μια ομάδα τριάντα ατόμων, καθώς και τις ιδιαιτερότητες και τα προβλήματα του του καθενός, με μια μαεστρία, που με άφησε άναυδη. Πολλές φορές παρακολουθούσα αυτόν και τους χειρισμούς του, παράλληλα με τις υποομάδες, με τις οποίες εργαζόταν ταυτόχρονα.

έχεις τη θέση σου!» Και ξαφνικά κατάλαβα. Είχα κάνει ό,τι έκαμνα σε όλη μου τη ζωή. Αποτραβήχτηκα και πήγα πιο πέρα! Με έπιασε ένα ελαφρό τρέμουλο και ένα παράπονο, που άρχισε σαν υποχθόνιος θρήνος, που ξεκινούσε από τα έγκατα του είναι μου, όπως η προειδοποίηση του σεισμού έρχεται στην επιφάνεια της γης σαν σερνάμενος ήχος.

Το παράπονο δυνάμωνε και δυνάμωνε, ώσπου έγινε κλάμα μακρόσυρτο, που πίεζε το στήθος μου και δεν μπορούσα να το αναχαιτίσω. Όταν όλοι πήραμε τις θέσεις μας ο δραματοθεραπευτής μας είπε ότι μπορούσαμε να σηκωνόμαστε ένας ένας, να στεκόμαστε στο κέντρο του κύκλου, όπου υπήρχε ένας πάσσαλος, και να λέμε ό,τι θα ήθελε να πει ο καθένας. Στο μεταξύ εκείνη την ημέρα είχε συμβεί μια δυσάρεστη εξέλιξη με το Κυπριακό¹¹ και εγώ είχα πάρει ένα τηλεφώνημα από την αδελφή μου, που με προετοίμαζε για το τι είχα να αντιμετωπίσω όταν θα γύριζα στην Κύπρο.

Οπότε σηκώθηκα, πήγα στη μέση του κύκλου, αγκάλιασα τον πάσσαλο και είπα ότι τα πράγματα δεν ήταν καλά για μένα στην Κύπρο, ότι με περίμεναν δύσκολες καταστάσεις και μαζί με το σοκ που είχα δεχτεί από την πριν λίγης ώρας αποκάλυψη, το παράπονό μου ξέσπασε, έγινε λυγμοί που με συντάραζαν και κάθισα κάτω, δονούμενη. Δεν μπορούσα όμως να μείνω καθιστή και ξάπλωσα, βλέποντας προς τον ουρανό, σαν να παραπονιόμουν σ' αυτόν, κλαίγοντας και συνταρασόμενη στη σκέψη ότι είχα ξοδέψει τα καλύτερα χρόνια της ζωής μου, βάζοντας στην πάντα τον εαυτό μου και δίνοντας την πρώτη θέση στην αδελφή μου.

Θυμήθηκα πώς είχα καταστρέψει σχέσεις μου, γιατί πρόβαλα από τον πρώτο κιόλας καιρό το πρόβλημα της αδελφής μου και δοκίμαζα τους επίδοξους εραστές, να δω πρώτα αν θα δεχόντουσαν εκείνην. Οι πιο πολλοί βέβαια έστριβαν και οι άλλοι δυσανασχετούσαν.

Κάποια στιγμή, είδα μια αντρική φιγούρα να σηκώνεται, να έρχεται κοντά μου, να μισοξαπλώνει δίπλα μου και να μου παίρνει το χέρι παρηγορητικά. Τράβηξα το χέρι μου και είπα «με συγχωρείς Θανάση, αλλά αυτό είναι δικό μου. Είναι όλο δικό μου και θέλω να το περάσω μόνη μου». Ο άνθρωπος απομακρύνθηκε. Αλλά, μόλις το έκανε, κατάλαβα ξαφνικά και πάλι τι είχα κάνει εγώ. Απομάκρυνα έναν άνθρωπο, που ήρθε κοντά μου! Τι διαστροφή σκέφτηκα. Πώς κατάφεραν (εννοούσα βέβαια τη γιαγιά και τη μαμά) να με διαστρεβλώσουν έτσι! Να μη θέλω να δεχτώ τη συμπαράσταση κάποιου, να διώχνω το χέρι που μου απλώνεται! Άλλο σοκ λοιπόν...

Όταν η όλη διαδικασία τελείωσε και βγήκαμε από τον κύκλο, εγώ εξακολουθούσα να είμαι ζαλισμένη από τις αποκαλύψεις. Προχώρησα προς την κουζίνα, όπου η μαγείρισσα με υποδέχτηκε με μια σφιχτή αγκαλιά. Αφέθηκα στην αγκαλιά της και στα παρηγορητικά λόγια της και ένιωθα σαν μέσα στην αγκαλιά της μάνας μου.

Ένας Αλβανός επίσης, που εργαζόταν στη κουζίνα ως βοηθός, με πλησίασε με πολύ σεβασμό, με οδήγησε απαλά και με κάθισε σ' ένα παγκάκι. Κάθισε κι εκείνος δίπλα μου και κρατώντας μου το χέρι μου μιλούσε. Τελικά με έπεισε να πάμε μαζί στο εστιατόριο, όπου θα γινόταν η τελευταία συνεντεύξη. Πήγα άκεφη και έφυγα νωρίς. Αύριο θα φεύγαμε και έπρεπε να μαζέψω τις δυνάμεις μου.

¹¹ Κυπριακό είναι το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί από το 1974, όταν η Τουρκία εισέβαλε στην Κύπρο με το πρόσχημα να προστατέψει τους Τουρκοκύπριους και από τότε κατέχει το βόρειο τμήμα του νησιού. Παρά τις συνεχείς προσπάθειες όλα αυτά τα χρόνια, δεν κατέστη δυνατό να λυθεί το πρόβλημα και κάποτε παρουσιάζει μια όξυνση.

- Πώς το unnoticed, απαρατήρητος, σχετίζεται με το τι πραγματικά θέλεις στη ζωή σου;
- Θέλω να περνάω απαρατήρητη. Δηλαδή... θέλω την αναγνωρισιμότητα, αλλά φοβάμαι ότι, αν αυτό γίνει, θα με κατασπαράξουν. Να, δες τώρα τι γίνεται με την Τζούλια Αλεξανδράτου¹². Ένα παιδί είκοσι τριών χρόνων, που έκανε ένα λάθος, ένα ολίσθημα... που στο κάτω κάτω και πολλές άλλες κάμνουν, αλλά δε γίνεται το σώσε. Σ' αυτήν... έχουν πέσει όλοι πάνω της και είναι έτοιμοι να την κατασπαράξουν.

(Παύση... σκέψη...) Ξέρεις... εδώ και μερικά χρόνια, έχω μια σχέση με έναν άντρα, την οποία κρατώ μυστική, κυρίως από τα παιδιά μου, αλλά και από τις φίλες μου. Μόνο δυο τρεις το ξέρουν, αυτές που μπορούν να το δεχτούν, γιατί είναι παντρεμένοι. Οι άλλες... πού μπορώ να το πω!.. Δοκίμασα να το πω σε κάνα δυο ακόμη, αλλά αντέδρασαν σαν να μην τους το είπα καθόλου. Δε με ξαναρώτησαν ποτέ γι' αυτό κι έτσι κι εγώ δεν τους λέω τίποτα.

Σκέφτηκα και μια δυο φορές να το πω, τουλάχιστον στις κόρες μου, να το ξέρουν, μην τυχόν συμβεί οτιδήποτε... αλλά και πάλι δεν μπόρεσα να το κάνω. Για να σου πω την αλήθεια, πιστεύω ότι το MemGram® θα με βοηθήσει να απομακρυνθώ, γιατί θα ανακαλύψω γιατί το κάνω. Γιατί «προτίμησα» μια τέτοια σχέση, που καθόλου δε συνάδει με τις αρχές, τα πιστεύω μου, την ηθική μου υπόσταση;.. κι όμως... έχω αυτή τη σχέση και όσες φορές είπα να σταματήσω, επανέρχομαι δριμύτερη, είτε εγώ είτε εκείνος, και ξαναρχίζουμε από την αρχή. Βέβαια είναι μια σχέση, που δεν την επιδιώξα.

Ήρθε και με βρήκε κυριολεκτικά μέσα στο σπίτι μου. Χρειάστηκε μια επιδιόρθωση η τηλεόρασή μου, αυτόν τον ήξερα από χρόνια, ήταν μαθητής μου στα νιάτα μου, και αποτάθηκα σ' αυτόν. Ήταν η εποχή του Δημοψηφίσματος¹³ και, όπως όλος ο κόσμος, είχε απορίες και ζητούσε την άποψή μου και γενικά για το Σχέδιο Αννάν, αλλά και για επί μέρους πρόνοιές του.

Ήταν ένα θέμα, που δεν αρνιόμουν να συζητήσω, γιατί το παρακολουθούσα πολύ εντατικά. Καθημερινά, επί ώρες, διάβαζα ό,τι μπορούσα να βρω που να με διαφωτίσει, και τα βράδια παρακολουθούσα όλες τις σχετικές συζητήσεις, ξεκινώντας από τις ειδήσεις των οχτώ και μέχρι τις τρεις το πρωί. Είχα μεγάλη αγωνία και ένιωθα μεγάλη ευθύνη για την ψήφο που θα έδινα και ήθελα να είμαι όσο γινόταν πιο ενημερωμένη.

Έτσι συζητούσαμε, όσο του επέτρεπαν τα διαλείμματα της δουλειάς του και συχνά μου έλεγε πόσο απολάμβανε τη συζήτηση μαζί μου, όπως τότε που ήταν μαθητής μου και συχνά διαφωνούσε μαζί μου, όπως και τώρα, αλλά του άρεσαν τα επιχειρήματα και οι χειρισμοί μου. Έφερνε συχνά την κουβέντα στο παρελθόν, τότε που ήταν μαθητής μου, στα δεκαεφτά του (εγώ ήμουν

¹² Ήταν η τρίτη επιλαχούσα Μις ή Σταρ Ελλάς πριν λίγα χρόνια. Τώρα κάμνει την τραγουδίστρια με προκλητικές εμφανίσεις και τελευταία βγήκε στη δημοσιότητα μια πορνοταϊνία της και έγινε σάλος. Όλα τα μέσα ασχολούνται μ' αυτό. Ξέχασαν και την οικονομική κρίση και τα προβλήματά τους...

¹³ Το δημοψήφισμα αυτό έγινε το 2004, για να εκφράσει το λαός της Κύπρου τη θέση του σχετικά με το σχέδιο Αννάν. Ήταν ένα σχέδιο, που φιλοδοξούσε ή υποσχόταν να λύσει το πρόβλημα της Κύπρου που δημιουργήθηκε το 1974 με το πραξικόπημα της χούντας της Ελλάδας κατά του Προέδρου της Κύπρου Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ' και την εισβολή της Τουρκίας στο νησί, με αποτέλεσμα να μοιραστεί το νησί σε δύο μέρη και το βόρειο να κατέχεται ακόμη μέχρι σήμερα από τα τουρκικά στρατεύματα.

είκοσι οχτώ), μου θύμιζε συζητήσεις που είχαμε κάνει στο σχολείο, μου έλεγε πόσο με θαύμαζε, θυμόταν λόγια και απόψεις μου, σε σημείο που με συγκινούσε, γιατί τότε ήταν η πιο δύσκολη περίοδος της ζωής μου.

Μου είπε πως καταλάβαινε ότι κάτι συνέβαινε, ότι κάτι με απασχολούσε και πόσο αυτό τον κέντριζε, με περιέγραφε πώς φαινόμουν τότε, αλλά ότι, παρ' όλα αυτά πόσο καλά έκαμνα τη δουλειά μου και δεν άφηνα περιθώρια να εκδηλωθεί οτιδήποτε. Ούτε που κατάλαβα ότι με φλέρταρε... και όταν άρχισα να το παίρνω είδηση, αμφέβαλλα ακόμη, γιατί το έκαμνε με τόσο διακριτικό τρόπο... τέλος, ξεθαρρεύοντας σταδιακά, μου έφερε την κουβέντα στο πώς νιώθουν οι μαθητές και οι μαθήτριες για τι καθηγήτριες και τους καθηγητές τους αντίστοιχα, για να εξομολογηθεί στη συνέχεια το πώς ένιωθε ο ίδιος.

Δεν ήταν ένα μαεστρικό φλερτάρισμα. Ήταν μια πολύ προσεκτική, συγκρατημένη εξέλιξη, με πολλές συγκινήσεις, ώσπου κάποια στιγμή βρεθήκαμε αγκαλιασμένοι. Ούτε ξέρω ούτε θυμάμαι πώς... Αλλά και πάλι του πήρε πολύ καιρό να προχωρήσει. Μου είχε πει ότι είχε κρατήσει ευλαβικά μέσα του όλα εκείνα τα συναισθήματα της εφηβείας του και ότι τώρα που με ξαναβρήκε, ερχόταν και άνοιγε όλες αυτές τις συζητήσεις, για να δει με το φακό της ωριμότητας πλέον, αν ο άνθρωπος που θυμόταν ήταν ο ίδιος ή είχε αλλάξει.

Και βέβαια είχα αλλάξει. Είχα κάνει μεγάλη πορεία μέσα μου. Εξωτερικά ήμουν πολύ καλοδιατηρημένη. Χωρίς να κάμνω όλα αυτά που κάμνουν οι γυναίκες για να διατηρηθούν, χωρίς να δίνω σημασία στην εξωτερική μου εμφάνιση, έριχνα πάντα το βάρος στην εσωτερική εξέλιξη. Αλλά ήμουν και από τις τυχερές, που φαίνονται μικρότερες από την ηλικία τους. Έτσι αυτός ο παράγοντας δεν είχε τώρα ιδιαίτερη βαρύτητα, αν και στην αρχή – τουλάχιστον για μένα – ήταν ένα από τα πολλά εμπόδια.

Ήταν κι εκείνος δισταχτικός. Μου δήλωσε ότι αγαπά τη γυναίκα του, δεν είχε ξαναπάει με άλλη γυναίκα, ούτε τον συγκινούσαν οι δίμετρες, είπε ότι δε σκόπευε να φύγει από την οικογένειά του, γιατί την έβαζε πιο πάνω από καθετί, αλλά «ποιος κρατάει το κλειδί της καρδιάς μας, για να την κλειδώσει και να της πει δε θα ξαναγαπήσεις ή να της πει μόνο έναν άνθρωπο δικαιούσαι να αγαπάς;» Τα λόγια ακούγονται δημαγωγικά, αλλά δεν ήταν. Είμαι σε θέση να ξεχωρίσω το αληθινό από το ψεύτικο και αυτό το δεύτερο με αηδιάζει.

Είχε ξανασυμβεί κάτι παρόμοιο με ένα συνάδελφο, που μου είχε πει ότι για δεκαεφτά χρόνια ήμουν το όνειρο της ζωής του, ότι ήθελε να ζήσει το υπόλοιπο της ζωής του μαζί μου, ότι το χρωστούσε στον εαυτό του και πολλά, πολλά, πολλά. Αλλά τον είχα διώξει κακήν κακώς. Έφτασα μάλιστα στο σημείο να του πω ότι, αν με ξαναενοχλούσε, θα έλεγα στη γυναίκα του να συμμαζέψει τον άντρα της, ώστε να μην ενοχλεί ελεύθερες γυναίκες.

Έγινε έξω φρενών... τέλος πάντων, ας μην μπαίνω σε πολλές λεπτομέρειες, εκείνο που έχει σημασία τώρα είναι ότι έχω μια σχέση, που δεν μπορεί να μου δώσει αυτά που έχω ανάγκη. Εγώ, στην ηλικία που είμαι, θα ήθελα ένα σύντροφο για τα ταξίδια μου, για τις εξόδους μου, για όλα εκείνα τα βράδια που είμαι μόνη στο σπίτι. Μόνη την ημέρα, μόνη τη νύχτα, μόνη μέσα στο σπίτι, μόνη και έξω από αυτό...

Αλλά κρατώ αυτή τη σχέση. Μου δίνει πράγματα... και δε μου δημιουργεί προβλήματα. Με καλύπτει, θα έλεγα, ογδόντα τοις εκατό συναισθηματικά και είκοσι τοις εκατό πρακτικά. Ένα πράγμα αντίστροφο από αυτό που γινόταν με τη μητέρα μου. Αναφέρομαι στη μητέρα μου, γιατί νιώθω ότι έχει κάτι από

αυτήν. Είναι παχουλός, όπως κι εκείνη και στην αγκαλιά του νιώθω όπως στην αγκαλιά της. με ζεσταίνει.

Όταν ερχόμουν από το σχολείο ξεπαγιασμένη, γιατί στην Ξάνθη, απ' όπου κατάγομαι, χιόνιζε, το χιόνι ξεπερνούσε τα σοσονάκια μας και έμπαινε μέσα, έτσι όταν γυρίζαμε στο σπίτι, οι κάλτσες μας ήταν βρεγμένες και τα πόδια μας ξεπαγιασμένα. Έβγαζε λοιπόν η μάνα μου τα σοσονάκια, τις κάλτσες, έτριβε τα πόδια μου να ζεσταθούν και μετά τα έβαζε ανάμεσα στα δικά της, για να πάρουν τη θερμοκρασία του σώματος και μετά να πάω κοντά στη σόμπα, μην το κάνω από την αρχή και πάθω κρυοπαγήματα.

Με αντίστοιχο τρόπο ζέσταινε τα χέρια μου. Τα έβαζε κάτω από τις μασχάλες της. με έπαιρνε από το χέρι και πηγαίναμε στις εκκλησιές, στα παρεκκλήσια, γιατί ήταν πολύ θρήσκα, και μου άρεσε πολύ να νιώθω το μικρό μου χέρι μέσα στο παχουλό δικό της. Τέλος πάντων, με όλα αυτά ένιωθα ότι η μάνα μου με κάλυπτε ογδόντα τοις εκατό πρακτικά και μόνο είκοσι τοις εκατό συναισθηματικά, γιατί δε μιλούσαμε πολύ, δε μοιραζόμουν μαζί της σκέψεις μου και συναισθήματα.

Συνήθως μου έλεγε τις ιστορίες των αγίων και πιο μικρή παραμύθια και νανουρίσματα. Αλλά εγώ δεν της ανοιγόμουνα.

Ίσως αυτό το κενό ήθελα να καλύψω με αυτή μου τη σχέση, αλλά τώρα δεν καλύπτομαι πρακτικά. Γιατί... στην ηλικία που είμαι, θα ήθελα ένα σύντροφο, να πηγαίνουμε μαζί θέατρο, σινεμά, ταξίδια, σ' ένα εστιατόριο, να καθίσουμε να φάμε... ακόμα και να περπατήσουμε. Αλλά όλα αυτά δεν μπορώ να τα έχω. Από την άλλη... όσο έχω αυτή τη σχέση... δεν μπορώ να έχω κάτι άλλο...

- Ποια είναι η εξάρτησή σου (η παθολογική πεποίθησή σου);
- Ότι, αν γίνω αναγνωρίσιμη, θα με κατασπαράξουν. Πού να τολμήσω να πω, για παράδειγμα, γι' αυτή τη σχέση μου στις κόρες μου και πολύ περισσότερο στους γαμπρούς μου! (Παύση, σκέψη...) Είναι αλήθεια όμως... ότι αυτό δεν έγινε μετά το πρώτο μου βιβλίο. Ήταν ένα βιβλίο, που είχε μια πρωτοφανή για τα κυπριακά δεδομένα επιτυχία. Το είχα πάρει στα χέρια μου τρεις του Ιούλη και έφευγα για Ελλάδα στις πέντε. Μέσα σε δύο μέρες πουλήθηκαν τριάντα βιβλία μόνο από ένα βιβλιοπωλείο! Το πήρα μαζί μου στην Ελλάδα και το έδωσα σε μια φίλη, που εργαζόταν σ' ένα μικρό, κεντρικό και πολυσύχναστο βιβλιοπωλείο της Αθήνας και πετάχτηκα κάπου πιο πάνω για κάποια δουλειά. Όταν επέστρεψα σε μισή ώρα, είχαν πουληθεί είκοσι πέντε βιβλία! Μέχρι να πάω στην Ξάνθη, η φίλη μου πούλησε ογδόντα βιβλία.

Εκείνες τις μέρες γινόταν στο Πεδίο του Αρεως η ετήσια έκθεση βιβλίου. Ένας Κύπριος εκδότης που είδε το βιβλίο μου, ζήτησε να το διαθέτει στην έκθεση. Μέσα στις τρεις μέρες που διαρκούσε η έκθεση, πουλήθηκαν πάνω από εξακόσια βιβλία και μόλις επέστρεψα στην Κύπρο, τέλος Αυγούστου, ο ίδιος εκδότης μου έκανε πρόταση για επανέκδοση του βιβλίου, όπως και έγινε. Κανονικά θα με τρόμαζε η επιτυχία αυτή του βιβλίου, αλλά φοβόμουν άλλο πράγμα πιο πολύ. Καθώς μιλούσα για την τρέλα μέσα στο βιβλίο, φοβόμουν μήπως οι γονείς των παιδιών, που τους έκαμνα μάθημα, ξεσηκωθούν και διαμαρτυρηθούν στο Υπουργείο και ζητήσουν τον εξοστρακισμό μου. Τελικά κάτι τέτοιο όχι μόνο δεν έγινε, παρά αντίθετα, μητέρες που είχαν διαβάσει το βιβλίο εκφράστηκαν με συγκίνηση για το περιεχόμενό του. Και για τη γραφή. Αλλά εγώ ήξερα ότι δεν ήταν ένα «πολύ καλό βιβλίο» όπως το χαρακτήριζαν, γιατί ήταν αποσπασματικό, δεν είχε γραφτεί για βιβλίο, ήταν ημερολογιακές σημειώσεις στην προσπάθειά μου να κρατηθώ «εδώθε της τρέλας».

- Πώς το unnoticed, απαρατήρητος, σχετίζεται με μια εμπειρία που είχες, όταν ήσουν τεσσάρων χρονών;
- Τεσσάρων χρονών; Έχω πει ότι τίποτα δε μου 'ρχεται για τεσσάρων χρονών. (Το μυαλό μου είναι τελείως άδειο.) Περίμενε όμως... μια στιγμή!.. (Παύση. Κάτι διακρίνω μέσα μου) νομίζω ότι το unnoticed έχει να κάνει πιο πολύ με το ξύλο που έτρωγα. (Κοιτάζω πέρα, το παράθυρο του σπιτιού στην απέναντι γωνία είναι κλειστό κι εγώ θέλω να διεισδύσω πέρα από το πέπλο που βάζει η κουρτίνα) Ξέρεις... ποτέ δεν ήξερα, γιατί με έδερναν. Αλλά νομίζω ότι ο λόγος ήταν ότι διεκδικούσα.
- Ποιο ήταν το συναίσθημα ή τα συναισθήματα, που σχετίζονται με αυτή την εμπειρία;
- Ποια είναι τα συναισθήματα... δεν μπορώ να πω... ήττα, νομίζω. Εγώ δε γινόταν να διεκδικώ... δεν μπορούσα να έχω «θέλω»... αυτό λοιπόν ήθελαν να τσακίσουν. Έπρεπε να περνάω απαρατήρητη. Να μη διεκδικώ...
- Άρα, ποια είναι τα συναισθήματα σχετικά με αυτή την εμπειρία;
(Ξαφνικά είναι αποκαλυπτικό. Όπως τότε στη δραματοθεραπεία.) Όταν εκφράζω τα θέλω μου, γίνομαι ορατή, αναγνωρίσιμη... αλλά, τότε είναι που τρώω ξύλο. Με άλλα λόγια, αν εκφράσω τις επιθυμίες μου, θα με βάλουν κάτω και θα με τσακίσουν...
- Μπορείς να διακρίνεις ότι αυτά τα συναισθήματα ήταν τα ίδια όταν ήσουν πενήντα χρονών;
- Τα ίδια; Δεν ξέρω... (Μισοκλείνω τα μάτια και προσπαθώ να διακρίνω.) Μμμ... ναι, μπορεί. Γιατί έπρεπε να βάλω τον εαυτό μου στην πάντα, για να ικανοποιήσω τις ανάγκες της επιβίωσης, των σπουδών...
- Με τη σημερινή σοφία που έχεις, τι θα έλεγες στον εαυτό σου στην ηλικία των τεσσάρων χρόνων που θα άλλαζε πολύ την πορεία των πραγμάτων.
- Όχι τεσσάρων (τη διορθώνω σχεδόν ενοχλημένη), δε νομίζω ότι άρχισαν να με δέρνουν από τόσο μικρή! (Ξεφυσάω, στενοχωριέμαι.) Τι θα έλεγα σ' ένα παιδί έξι χρόνων... τι θα έλεγα αλήθεια; Τι θα μπορούσα να πω, που να το καταλάβει; Ότι οι μεγάλοι είχαν τις έγνοιες τους; Ότι ήμασταν φτωχοί, δούλευαν και είχαν τόσα να φροντίσουν; Τι θα έλεγα... δεν ξέρω... (Καταπίνω αυτά που σκέφτομαι, γιατί ό,τι δικαιολογίες κι αν πω, σήμερα πια δεν μπορώ να τις δεχτώ και δε νομίζω ότι δεν υπάρχει ελαφρυντικό. Τότε όμως και για χρόνια και χρόνια, προσπαθούσα να βρω δικαιολογίες και ελαφρυντικά).
- Τι σημαίνει για σένα η λέξη male;
- Αρσενικό! Αρσενίκαρος! Έτσι είναι ο εγγονός μου, αυτός ο μικρός. Από όταν γεννήθηκε, δίνει αυτή την εντύπωση. Του αρσενικού. Δεν είναι πολύ όμορφος... Ενώ ο μεγάλος μου είναι ένα αγόρι πανέμορφο, με πολύ όμορφο σχήμα προσώπου, με πανέμορφα χαρακτηριστικά, γλυκός, χαδιάρης, αλλά και πολύ αγόρι. Είναι αγόρι. Δεν είναι αρσενικός. Ο Δημητρός είναι αρσενικός. Αρσενίκαρος. (Παύση, σκέψη...) Ξέρεις... στο λεξικό, την ώρα που κοίταξα τη λέξη, η ματιά μου έπεσε τυχαία στην επόμενη, που είχε ως πρώτο συνθετικό τη λέξη male. Αλλά δεν τη θυμάμαι, γιατί δεν την ήξερα και έχω ξεχάσει το σημειωματάριό μου σήμερα, επειδή οι λέξεις ήταν τόσο γνωστές, που δεν υπήρχε περίπτωση να τις ξεχάσω. Ήταν male-κάτι, δε θυμάμαι. Θυμάμαι όμως ότι σήμαινε κατάρρα. Λες το αρσενικό να είναι η κατάρρα μου;.. (Γελώ παραξενεμένη και με αμηχανία) Αρσενικά στο σπίτι μας ήταν ο πατέρας και ο αδελφός μου. Αλλά δε μου λέει κάτι, ότι μπορεί να έχει να κάνει με κανένα

από τους δυο!.. (Φέρνω στο νου μου την εμπειρία που είχα από το τελευταίο constellation σχετικά με τον αδελφό μου, αλλά δε νιώθω να έχει κάποια θέση εδώ και δεν το αναφέρω.)

- Τι συμβαίνει σήμερα στη ζωή σου, που να έχει σχέση με αυτή τη λέξη;
- Ε, είμαι το αρσενικό της οικογένειας! Η mater familias κατά το pater familias. Ξόφλησα το διαμέρισμα που μένω και που μου άφησε, μαζί με το χρέος του, ο συγχωρεμένος μου, όταν έφυγε. Μάλιστα πέρσι το ανακαίνισα και έγινε πού ωραίο. Αγόρασα για τη μεγάλη μου κόρη διαμέρισμα τεσσάρων υπνοδωματίων, με μεγάλη κουζίνα, με πρόχειρη τραπεζαρία, μεγάλη σαλοτραπεζαρία, μπάνιο, με ντουζ και τουαλέτα στο κυρίως υπνοδωμάτιο και έξτρα τουαλέτα για τους ξένους. Με πολύ καλή διαρρύθμιση, άνετους χώρους, μεγάλα, πολύφυλλα ντουλάπια, που κρατούν ολόκληρο τον τοίχο σε κάθε δωμάτιο και έξτρα ντουλάπα και κρεμάστρα στο μικρό χολ, που είναι συνέχεια του σαλονιού και που χωρίζεται από τα δωμάτια με πόρτα, που οδηγεί στους διαδρόμους. Οροφοδιαμέρισμα ρετιρέ, με φαρδιές βεράντες και μπαλκόνια γύρω γύρω. Με θέα ανοιχτή προς όλες τις πλευρές.

Ανατολικά, ωραίες φοινικίες ανοίγουν τα φύλλα τους ανάμεσα στις δυο εκκλησιές, την ψηλή καινούρια, με τα δυο καμπαναριά και την πιο ταπεινή, αλλά πιο όμορφη και ισορροπημένη, παλιά πετρόχτιστη, με την αναπλασμένη πλατεία γύρω, όπου τα παιδιά κάμνουν πατίνια, σκίιτγκ, ποδήλατο και παίζουν διάφορα παιχνίδια. Νότια βρίσκεται η υπεραγορά Αθηναίτις και πιο πίσω στο ύψωμα η πρώην Παιδαγωγική Ακαδημία και νυν Πανεπιστήμιο.

Δυτικά, δίπλα μόλις, σπίτια με κεραμιδόστεγες, πανύψηλα δέντρα και πιο κει απλώνεται η νέα πόλη με τις πολυκατοικίες και στο βάθος η παλιά με τα πετρόχιστα χτίρια και την υπέροχη εκκλησία της Αγίας Σοφίας, που τώρα λειτουργεί ως τζαμί και η φωνή του μουεζίνη απλώνεται σαν απειλή κάθε απόγευμα από τα μεγάφωνα της.

Τέλος στα βόρεια, ο Πενταδάχτυλος απλώνει τις πλάτες του, καμπουριασμένες από το βαρύ φορτίο της κατοχής του από τους Τούρκους. Ενόχληση στα μάτια η σημαία του Ψευδοκράτους, που το βράδυ μετατρέπεται σε ατραξιόν του λούνα παρκ, αναβοσβήνοντας τα φώτα της, που σπινθηροβολούν και αδύνατο να τα αγνοήσεις. Έδωσα χρήματα και αγόρασα ένα χωράφι για τη μικρή μου κόρη στη Σια, ένα χωριό... ξέρεις πόσο όμορφο είναι... μέσα στα πεύκα και τα λουλούδια. Ταχτοποίησα την αδελφή μου οικονομικά, όχι μόνο για όσο θα ζω, αλλά και μετά, αν τύχει και πεθάνω πριν από κείνην...

Τέλος πάντων, τι να σου πω, σαν να μη φτάνουν όλα αυτά... πρέπει να είμαι η δυνατή, η έξυπνη, αυτή που βρίσκει λύσεις ... Ο τρελογιατρός ο Μικελλίδης συνήθιζε να λέει, προκαλώντας με, ότι «για να το κάνεις αυτό, πρέπει να έχεις αρχίδια μπρούντζινα!» και «χα,χα!», γελούσε, δείχνοντας εκείνα τα αραιά δόντια του τα κιτρινωμένα. Αλλά κι εγώ στο σχολείο, πολλές φορές έλεγα «στα απαυτάκια μου» δείχνοντας ακριβώς εκεί. «Γιατί έχεις;» μου έμπαινε μια συνάδελφος. «Αμέ! Και πιο μεγάλα, σε πληροφορώ, απ' ό,τι πολλοί άντρες.» Σιωπούσε, γιατί ήξερε ότι ήταν αλήθεια. Το είχα αποδείξει πάμπολλες φορές, ώστε δεν ήταν δυνατό να αφήνει την παραμικρή αμφιβολία. Εκεί που όλοι σιωπούσαν ή ελάχιστοι μιλούσαν, η δική μου παρέμβαση έκλινε σχεδόν πάντοτε τη ζυγαριά.

- Αντιλαμβάνεσαι ότι αυτά τα συναισθήματα είναι τα ίδια όταν ήσουν πενήντα και όταν ήσουν τεσσάρων χρονών;
- Όχι τεσσάρων! Έξι χρονών.
- Όταν ήσουν πενήντα και έξι χρονών;
- (Δυσκολεύομαι, κοιτάω πέρα από το δέντρο, κοιτάζω τα παράθυρα του απέναντι σπιτιού, σαν να θέλω να διεισδύσω μέσα του, μήπως και μου αποκαλύψει κάτι, αλλά και πάλι τίποτα δε με βοηθά.)
- Τα ίδια ή αντίθετα.
- Όταν ήμουν πενήντα... έπρεπε να αναλάβω τις ευθύνες του σπιτιού, σαν να ήμουν άντρας... αλλά στα έξι μου;
- Ποια είναι η παγίδα που πρέπει να αποφεύγεις, για να διατηρείς τον έλεγχο στη ζωή σου;
- Να μην «παίζω τον άντρα».
- Αυτό είναι ηθικό δίδαγμα. Ποια είναι η παγίδα, το δόλωμα που δαγκώνεις;
- Το δόλωμα που δαγκώνω... το δόλωμα που δαγκώνω... (Μου φέρνει δυσφορία να το πω.) Μόλις ακούσω «μάμα!...» (και μιμούμαι τη φωνή της Κατερίνας μου) στο τηλέφωνο... μόλις ακούσω αυτόν τον ήχο της επίκλησης, σχεδόν της ικεσίας, της έκκλησης για βοήθεια, λιώνω. Θέλω αμέσως να ανταποκριθώ. Να τρέξω, να ακούσω, να βρω λύση... ενώ μπορούν και άλλοι να αναλάβουν κάποια πράγματα... Να, για παράδειγμα, ο πρώην σύζυγος πάει και μένει κάποτε με τον μικρό... βέβαια στη μισή ώρα πανικοβάλλεται, αλλά δεν πειράζει, κάτι είναι κι αυτό. Με άλλα λόγια, εδώ έχει θέση το watch. Κάτσε, βρε αδερφέ! Περίμενε. Παρατήρα. Πράγματι, κανένας άλλος δεν μπορεί να δώσει λύση; Πράγματι χρειάζεται να παρέμβεις εσύ; Και να θυμάσαι! Πρέπει να περιμένεις. Μη βιάζεσαι. Μη θολώνει το μυαλό σου! Κράτα την ψυχραιμία σου. Μπορεί τα πράγματα να μην είναι τόσο σοβαρά. Και πραγματικά, πόσες και πόσες φορές δεν έτυχε να μου πει η αδελφή μου ότι συμβαίνει κάτι, να μου το παραστήσει ως πολύ σοβαρό, που δεν μπορούσε να το πει από το τηλέφωνο και «πρέπει να έρθεις εδώ, να τα πούμε από κοντά!», με ύφος, με υπονοούμενα! Και όταν πήγαινα εκεί, να τη βρίσκω να χαριεντίζεται με τις φροντίστριες, ιδιαίτερα άμα πήγαινα απροειδοποίητα. Με άλλα λόγια, όλοι με είχαν πάρει χαμπάρι, ώσπου το πήρα είδηση κι εγώ, και άρχισα να είμαι πιο προσεχτική, να κάμνω λίγο «κράτει» και όχι να είμαι τόσο παρορμητικά αυθόρμητη.
- Ποιο είναι το ηθικό δίδαγμα που βγαίνει από όλα αυτά;
- Το ηθικό δίδαγμα το είπα ήδη. Άσε και άλλους να κάνουν κάτι. Δεν είναι ανάγκη να τα κάμνεις όλα εσύ. Ξέρεις... η κυπριακή διάλεκτος είναι πολύ εκφραστική, περιεκτική και δηλωτική κάποιων νοημάτων με μια μόνο λέξη, επειδή κρατά πολλές ρίζες από την αρχαία ελληνική, που είχε ακριβώς αυτά τα γνωρίσματα. Εκτός αυτού έχει και πολλές, ωραίες παροιμίες. Η πρώτη που άκουσα και μου άρεσε ήταν από τη γιαγιά του πρώην συζύγου μου, την Ελένη. Ογδόντα τεσσάρων χρονών όταν ήρθα, αρχόντισσα, άνθρωπος του κόσμου, στητή και πανέμορφη, ακόμη και σ' αυτή την ηλικία. Η γιαγιά Ελένη λοιπόν είχε πει, για κάποιον εργένη, «α που βρίσκει και πορεύεται, ποττέ του εμ παντρεύεται.»¹⁴

¹⁴ Αυτός που βρίσκει και πορεύεται, ποτέ του δεν παντρεύεται.

Αλλά και μια άλλη έκφραση των Κυπρίων μου αρέσει πολύ. Το ποπανωγόμαρο¹⁵ και το ποπανωπροίκι¹⁶. Αυτό παθαίνω εγώ, όταν έχω τα δικά μου και χτυπά το τηλέφωνο και είναι κάποιος που θέλει να τον ακούσω ή κάποιος που θέλει μια βοήθεια για κάτι...

- Πώς η παθολογική σου πεποίθηση υπονομεύει την προσπάθειά σου να πετύχεις τους στόχους σου;
- (Με θλίψη) Ε... άμα φροντίζεις να τους προλάβεις όλους, να τους ικανοποιήσεις όλους, πού να σου μείνουν δυνάμεις, ακόμα και για να σκεφτείς αυτά που θέλεις εσύ, πόσο μάλλον να τα κάνεις.
- Πώς αυτή η παθολογική πεποίθηση συμβάλλει στα συμπτώματά σου;
- Η παθολογική μου πεποίθηση... ότι πρέπει... να τους προλαβαίνω όλους. Τρέξε να προλάβεις... να, θα σου πω ένα παράδειγμα, για να καταλάβεις. Εχθές η ώρα οχτώμισι το πρωί πήγα στην κόρη μου, την Κατερίνα, γιατί η ώρα εννιά είχαμε ραντεβού με τον οφθαλμίατρό μου να την εξετάσει. Έχει κλείσει το μάτι της, της προκαλεί τεράστιο πόνο, τρέχει, της φέρνει και πονοκέφαλο, είναι χάλια. Πήγα, την πήρα από το σπίτι της, πήγαμε στον οφθαλμίατρο, την πήγα πίσω στο σπίτι της, αφού ψωνίσαμε καθ' οδόν όσα χρειαζότανε. Δέκα με μία πήγα στη Φαίδρα, να προσέχω το Στέφανο, για να πάει στη δουλειά της (δουλεύει παρτ τάιμ). Μετά πήγα στην Κατερίνα, να πάρω το αυτοκίνητό της, που έχει τα καθισματάκια για τα παιδιά. Πήγα στη γυναίκα, πήρα το Δημήτρη. Πήγα στο Νηπιαγωγείο, πήρα τη Λευκή. Πήγα στο εστιατόριο, πήρα φαγητό, γιατί η Κατερίνα δεν μπορούσε να μαγειρέψει. Φάγαμε όλοι μαζί, τάισα, άλλαξα, κοίμισα τα παιδιά. Όταν ξύπνησαν τη βοήθησα στο μπάνιο τους, στο αλλαγμα, στο τάισμα και έφυγα στις εννιά το βράδυ εξουθενωμένη και ανίκανη, ακόμα και να δω τηλεόραση. Αυτό βέβαια συμβαίνει ελάχιστες φορές. Δηλαδή να εργάζομαι για λογαριασμό τους σε δωδεκάωρη βάση. Έτυχε όμως αρκετές φορές, να φύγω από τη μια, να πάω στην άλλη κι από κει στην αδελφή μου κι έτσι να κλείσει ο κύκλος των υποχρεώσεων.
- Βλέπεις πώς αυτή η παθολογική σου πεποίθηση συμβάλλει στα συμπτώματά σου;
- Αμέ, πώς δεν το βλέπω.
- Πες μου το.
- Πιστεύω πως όλοι έχουν ανάγκη εμένα. Τρέχω λοιπόν να ικανοποιήσω τις ανάγκες τους. Κάνοντας αυτό, δε μου μένει δύναμη και χρόνος για τα δικά μου. Περιμένοντας όμως ότι κάτι μπορεί να συμβεί και να με χρειαστούν, δεν κάνω προγράμματα, για να μείνω ανοιχτή (open), διαθέσιμη (soft) αν με χρειαστούν, ώστε να μπορώ να ανταποκριθώ (απορροφηθώ) στις ανάγκες τους (absorptive). Όταν όμως αυτό δε συμβεί, εγώ μένω ξεκρέμαστη, γιατί δεν έχω κάνει κάποιο πρόγραμμα, ώστε να είμαι ανοιχτή...

¹⁵ Γομάρι είναι το φόρτωμα και κατ' επέκταση ο φορτωμένος γάιδαρος. Το ποπανωγόμαρο (= από πάνω από το γομάρι) είναι κάτι πρόσθετο που φορτώνεις σε ένα ήδη υπερφορτωμένο κάρο, την τελευταία στιγμή. Έτσι παθαίνω κι εγώ. Αφού αντέχει η πλάτη σου, πάρε κι άλλα να 'χεις.

¹⁶ Παρόμοια σημασία. Πρόκειται για το τελευταίο κομμάτι από τα προικιά, που θυμάται να προσθέσει την τελευταία στιγμή η μάνα της νύφης, όταν το κάρο είναι ήδη φορτωμένο και ξεκινά. Να πάρε κι αυτό σαν πρόσθετο κομμάτι της αξίας σου ως νύφης...

- That's it!

Γυρίζω την καρέκλα μου. Η Βερόνικα σχολιάζει με κάποιο θαυμασμό το ότι έχω συνδυάσει τα σημερινά με τα προηγούμενα. «Δεν το κάνουν όλοι αυτό», λέει. Της απαντώ ότι έχω αυτή την ικανότητα και ότι αρχίζω να βλέπω ένα σπιράλ να σχηματίζεται από μια αρχή κάπου στο βάθος, κάτω χαμηλά, και να ανοίγει σαν χωνί προς τα επάνω, αλλά είμαστε ακόμη στην αρχή. Συνήθως συζητούμε λίγο πριν και λίγο περισσότερο μετά τη συνεδρία, και αυτό είναι πολύ ενισχυτικό για μένα. Αλλά βέβαια δεν είναι δυνατό να θυμηθώ τι έχουμε πει κάθε φορά.

Σήμερα, φεύγω από το serenity house, και παρ' όλο που θα ήθελα να πάω να περπατήσω, δεν έχω χρόνο. Πρέπει να πάω στο σπίτι της κόρης μου, μερικά χιλιόμετρα μακριά από δω που βρίσκομαι, να διασχίσω την πόλη στην ώρα της αιχμής της, καθώς πολλοί σχολούν ή έχουν το μεσημεριανό τους διάλειμμα και μετακινούνται. Να πάρω το αυτοκίνητο της κόρης μου, να μαζέψω τα παιδιά, να αγοράσω φαγητό, να γυρίσω πίσω στο σπίτι της, να... και η ζωή συνεχίζεται. Στο δρόμο όμως δε με παρατά η σκέψη του τι να είναι η λέξη που έχω ξεχάσει και δε μου 'ρχεται με κανένα τρόπο. Κατάρα! Ποια να είναι η κατάρα μου;

Η μέρα περνά κατάφορτη από όλες αυτές τις υποχρεώσεις και το βράδυ πέφτω κατάκοπη. Προηγουμένως όμως ρίχνω μια ματιά στο λεξικό να δω τη λέξη. Αύριο είναι Τετάρτη. Η μέρα που κάμνω μασάζ στη Σύλβια. Θα έχω φροντίδα, θα ξεκουραστώ, θα χαλαρώσω. Η Σύλβια είναι αυτή που «με γνώρισε» με το MemGram®, διότι μέσω της έχω γνωρίσει τη Βερόνικα. Το κάμνει και αυτή, αλλά έχει ξεκινήσει νωρίτερα και προηγείται από μένα. Έτσι συζητούμε κάποια πράγματα.

Συναντιόμαστε στην ώρα μας και πριν ξεκινήσουμε, της λέω τον προβληματισμό που είχα σχετικά με το male. Της λέω για τη λέξη που είχα ξεχάσει και που σημαίνει κατάρα. Αλλά και τώρα την έχω ξεχάσει ξανά. Προσπαθεί να θυμηθεί κάποια λέξη μ' αυτή τη σημασία, που να αρχίζει από male, αλλά δεν της έρχεται καμιά, όπως δεν ερχόταν ούτε και της Βερόνικας. Ας σημειωθεί ότι και οι δύο έχουν σπουδάσει στην Αμερική. «Curse είναι κατάρα», μου λέει. «Όχι. Δεν είναι αυτή η λέξη, αλλά δεν πειράζει. Αφού δε μου 'ρχεται!..»

Το ραντεβού της Πέμπτης είχε αλλάξει, θα γινότανε στις εννέα, αντί στις έντεκα κι έτσι δεν είμαι μακριά από τη λύση του αινίγματος, πιστεύω. Όμως ο Δαίμων¹⁷, όποιος κι αν είναι αυτός, τα θέλει αλλιώς.

Η Βερόνικα ξεχνά το ραντεβού. Έχει ξεχάσει το τηλέφωνό της στο αυτοκίνητο κι έτσι αυτό δεν της το θυμίζει. Ξυπνά χαλαρά, περνά από το περίπτερο, παίρνει την εφημερίδα της και νωρίς, πολύ πριν την ώρα μας, πιστεύει, έρχεται στο ραντεβού. Με βρίσκει εκεί, να έχω πάει λίγο πριν από τις εννέα, να με έχει υποδεχτεί η δασκάλα της Γιόγκα, η οποία δεν είχε ιδέα ότι είχαμε ραντεβού με τη Βερόνικα εκείνη την ώρα, εγώ να την περιμένω πότε μέσα στο χολ, απολαμβάνοντας τον ήχο του νερού που αγαπώ, και πότε έξω στη βεράντα, με την πλάτη στον ήλιο, που έχει αρχίσει να καίει.

Ξαφνιάζεται, θυμάται, απολογείται, αλλά το ραντεβού δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, για το λόγο ακριβώς που είχα αλλάξει. Κάποια ψυχολόγος

¹⁷ Η λέξη «δαίμων» στα αρχαία ελληνικά έχει τη διπλή σημασία της καλής και της κακής θεότητας. Όπως η μάγισσα, που μπορεί να είναι καλή ή κακή. Αργότερα έμεινε με τη σημασία του κακού στοιχείου. Εδώ η λέξη χρησιμοποιείται με την αρχική της σημασία.

κάνει θεραπεία σε μια κυρία με υπνωτισμό, στο γραφείο που χρησιμοποιούμε κι εμείς.

Απογοητευμένη και λίγο ανήσυχη αποδέχομαι την κατάσταση, αφού δεν μπορεί να γίνει και αλλιώς.

Ωστόσο, ο μέγας Δαίμων φαίνεται ότι έχει λειτουργήσει όπως ακριβώς έπρεπε.

Πάω στο σπίτι και κλείνομαι στα σκοτεινά. Κάτι μου λέει πως σήμερα θα βρω τη λύση. Ανοίγω το λεξικό και βρίσκω την ξεχασμένη λέξη. Malediction¹⁸! Κάθομαι στο κρεβάτι και πιάνω τις σημειώσεις μου. Παίρνω μια σελίδα χαρτί και γράφω.

1 ^η συνάντηση	2 ^η συνάντηση	3 ^η συνάντηση	4 ^η συνάντηση
absorptive απορροφητικός, βεντούζα	stroke χτύπος, χάδι και χτύπημα χτύπημα = δυνατό χάδι	jam μαρμελάδα	family (nest) οικογένεια, οικογενειακή φωλιά, αγκαλιά
soft μαλακός, ευγενικός	open ανοιχτός	remember θυμήσου	unnoticed απαρατήρητη
watch παρατήρα	capture αιχμάλωτος αιχμαλωσία	detect κατασκόπευσε	male αρσενικό
			malediction κατάρα

Τα χτυπήματα της οικογενειακής φωλιάς (μάννα – γιαγιά) με κάνουν μαλακή (soft), απορροφητική (absorptive). Απορροφητική με την έννοια ότι απορροφώ τις ανάγκες των άλλων, είτε θέλουν να τους ακούσω είτε έχουν ανάγκη να τους βοηθήσω, αλλά και απορροφώμαι από τους άλλους. Γίνομαι μαρμελάδα (jam = κάτι μη στερεό, που αλλάζει σχήμα και αλείφεται. Έτσι γίνομαι ανοιχτή (open) και ευέλικτη στο να με πλάσουν οι άλλοι, όπως θέλουν (absorptive). Για να μπορώ να είμαι έτσι, θα πρέπει να περνώ απαρατήρητη (ποια είμαι;)

Παρατήρα λοιπόν πώς αιχμαλωτίζεσαι! Απορροφάσαι από τους άλλους, γιατί εσύ πρέπει να παραμένεις απαρατήρητη (unnoticed = μη αξιοσημείωτη).

Κατασκόπευσε = ψάξε να βρεις (detect) το ρόλο που έπαιξε το αρσενικό στοιχείο (male). Ήταν κατάρα; (malediction)

Unnoticed είναι το θηλυκό στοιχείο. Τα συναισθήματα, τα θέλω, αλλά δεν παίρνω.

Male είναι το αρσενικό στοιχείο. Το θέλω και διεκδικώ. Αποκτώ, παίρνω, δημιουργώ, φαίνομαι, επιβάλλομαι, είμαι έξυπνος, ικανός (στο να λύνω προβλήματα), με γερές πλάτες, για να τους κουβαλώ όλους στη ράχη μου.

Να πώς το αρσενικό στοιχείο μέσα μου είναι η κατάρα μου!

¹⁸ Μη γνωρίζοντας τη λέξη, διάβαζα το πρώτο συνθετικό ως male = αρσενικό, ενώ ήταν από το λατινικό male = κακός και το ρήμα dico = λέω. Malediction λοιπόν είναι ο κακός λόγος που εκστομίζει κάποιος, άρα κατ' επέκταση η κατάρα.

- Τι είναι αυτό, που γνωρίζεις σήμερα...
- (Με σιγουριά) Σήμερα γνωρίζω ότι είναι διαστροφή να διώχνεις το χέρι που απλώνεται σε σένα. Σήμερα, θα έπαιρνα εκείνο το χέρι, θα άφηνα τον άλλο άνθρωπο να εκφράσει, αν όχι την αλληλεγγύη του, έστω, ας πούμε, τη δική του ανάγκη, τη δική του ροπή. Και θα την καλοδεχόμουν. Πρέπει να μάθω **να δέχομαι** βοήθεια. Όχι μόνο όταν μου παρέχεται. Αντίθετα μάλιστα. **Πρέπει να μάθω να ζητώ!** Δε γίνεται να τα φορτώνεσαι όλα στην πλάτη. Όσο γερές ή πλατιές κι αν είναι οι πλάτες σου. Δε γίνεται να είσαι το γομάρι των άλλων. Όπως δε γίνεται να βάζεις τους άλλους σε πρώτη μοίρα. Γιατί τότε θα βουλιάξεις. Κι εγώ βούλιαξα πολλές φορές. Έφτασα μέχρι τον πάτο. Όταν πήγαινα στον ψυχοθεραπευτή μου στη Λεμεσό, με ρώτησε κάποια στιγμή πώς έβλεπα τον εαυτό μου. «Σαν μια κούκλα (παιδική) γυμνή, νεκρή στο βάθος μιας πισίνας», του είχα απαντήσει και έχω ακόμα ζωντανή την εικόνα μέσα μου. Αλλά, βλέπεις, είμαι Αναστασία. Είμαι όνομα και πράμα. Και πιστεύω ότι το όνομα του καθενός είναι ενδεικτικό του χαρακτήρα του και αν όχι, τουλάχιστον ότι μας επηρεάζει υπόγεια.

Νιώθω κάτι σαν θρίαμβο! Ναι, έλυσα το αίνιγμα. Κουκουλώνομαι και κοιμάμαι.